

МЕҲМОНХОНА БИЗНЕСИГА ИНВЕСТИЦИЯЛАР ВА ИНВЕСТИЦИОН ФАОЛИЯТ НАТИЖАЛАРИНИ БАҲОЛАШДА АУДИТОРЛИК ТАҲЛИЛИДАН ФОЙДАЛАНИШ

СамИСИ, “Бухгалтерия ҳисоби” кафедраси
ассистенти Алимова Нигора Комилджонова

Аннотация: ушбу мақолада меҳмонхона бизнесига инвестициялар ва инвестицион фаолият натижаларини баҳолашда аудиторлик таҳлилидан фойдаланиш моҳияти очиқ берилган ҳамда уларни ифодаловчи кўрсаткичлар асосланган.

Калит сўзлар: меҳмонхоналар, аудит, бухгалтерия ҳисоби, таҳлил, меҳмонхона мулки, фаолият натижалари.

Аннотация: в данной статье раскрывается важность использования аудиторского анализа при оценке инвестиций в гостиничный бизнес и результатов инвестиционной деятельности, и основывается на показателях, которые их представляют.

Ключевые слова: гостиницы, аудит, бухгалтерский учет, анализ, имущество гостиницы, результаты деятельности.

Annotation: this article reveals the importance of using audit analysis in evaluating investments in the hotel business and the results of investment activities, and is based on the indicators that represent them.

Key words: hotel, auditing, counting, analyze, hotel's property, results of activity.

Максимал даражадаги самара келтирувчи пул қуйилмалари учун янги бозорларни топишга қизиқиш инвесторларда доимо мавжуд. Ана шундай сегментлардан бири, охири йилларда мамлакатимизда машҳур бўлган, меҳмонхона бизнесига инвестиция киритиш ҳисобланади. Барча меҳмонхона инвесторлари инвестиция билан боғлиқ қарорларни қуйидаги иқтисодий омиллар билан боғлайдилар:

1. Меҳмонхонадан фойдаланишдан келадиган кутилаётган даромад.
2. Инвестицияларнинг қайтиш имконияти.

Ушбу инвестицион бўлимда инвестициялашнинг бир қанча йўналишлари кўриб ўтилади:

- Янги қурилишларга ва мавжуд қурилган меҳмонхоналарни сотиб олишга инвестиция киритиш, меҳмонхоналарни реконструкция қилиш.
- Меҳмонхона номерларини ва апартаментларни сотиб олишга инвестиция киритиш.
- Меҳмонхона бошқарувига, замонавий технологияларга, ходимлар тайёрлашга ва шунга ўхшашларга инвестиция киритиш.
- Машҳур бренднинг сотиб олиниши (франшиза).

Умумий ҳолда инвестициялар сифатида нафақат (хусусий ҳамда қарзга олинган) пул воситалари, балким бошқа активлар ҳам (жихозлар, технологиялар, товар белгилари) ишлатилади.

Инвестицияни жалб этиш муаммосини ҳал этишда инвестицион воситаларни ишлатиш ва фойдага эга бўлиш бўйича тўлиқ таҳлил ўтказиш керак. Қўлга киритилган воситалардан малакали тарзда фойдаланганда инвестициялар қайтими пайдо бўлади. Бунинг учун қандай ва қайси инвестицион воситаларни жалб этишни, нима учун ушбу воситалар жалб этилаётганини, бунда қандай мақсадлар ва вазифалар қуйилганлигини, тадбиқ этилаётган инвестицияларнинг мақсадга мувофиқлигини баҳолаш учун қандай мезонларни қўллашни билиш лозим. Булардан ташқари, инвестициялар қайтимини олиш йўллариини излашга доир муаммолар ҳам долзарбдир. Ушбу саволлар ечимини топишга ҳаракат қиламиз.

Меҳмонхонани тараққий этириш молиявий режасининг “Корхона активларининг ўсиши” бўлимида барча ва алоҳида турдаги капитал инвестицияларнинг ҳажми кўриб чиқилади:

- Капитал қурилиш.
- Асосий воситаларни қўлга киритиш.
- Айланмайдиган ва номоддий активларни сотиб олиш.
- Асосий воситаларни модернизация ва реконструкция қилиш.
- Айланма активларнинг ўсиши.
- Узоқ муддатли ва молиявий инвестициялар.

Бундан ташқари, воситалар шаклланиши ва киритилиши манбалари ичида қуйидагилар ажратилади:

- Узоқ муддатли ва қисқа муддатли банк кредитлари.
- Бошқа узоқ муддатли молиявий мажбуриятлар.
- Бюджетдан олинадиган субсидиялар, ажратмалар миқдорлари.
- Махсус мақсадли фондлар воситалари.
- Бошқа манбалар.

Умуман олганда, инвестициялар мақсадга мувофиқлигини баҳолашда 3 та асосий мезонларни кўриб чиқиш мумкин:

- Рақобатбардошлик имкониятларига эга бўлиш.
- Меҳмонхона фаолияти унумдорлигини ошириш.
- Меҳмонхонада мавжуд ресурслардан максимал даражада фойдаланиш.

Бир меҳмонга ҳисобланган сотувлар ҳажмининг максималлашганида миқдорни ушлаб туриш имкониятига эга бўлиш қобилияти рақобатбардошлик имкониятларига эга бўлишни билдиради.

Рақобатбардошлик имкониятлари моддий кўрсаткичлар билан (бино, мебель, жиҳозлар ва бошқалар), ҳамда номоддий кўрсаткичлар билан ҳам (турли категориядаги миқдорлар ўртасида меҳмонхонанинг бренд-имиджи, меҳмонхонадага умумий сервис даражаси ва ҳар бир миқдорга алоҳида хизмат) аниқланади. Моддий кўрсаткичлар қурилишга, таъмирлашга, моддий-техник таъминлашга ва бошқаларга киритиладиган инвестицияларга боғлиқ. Номоддий кўрсаткичлар эса бошқарувдаги автоматлаштириш тизимидаги воситаларга, ходимларни ўқитишга, меҳмонхона брендининг тараққий этиши сиёсатида киритиладиган инвестицияларга боғлиқ.

Мавжуд ресурслардан максимал даражада фойдаланишда асосий номерлар фонди ва бронлаш жараёнини тўғри бошқариш меҳмонхона иши самарадорлигини оширишга олиб келади. Инвестициядан самарали фойдаланишнинг асосий йўналиши ушбу ҳолатда, меҳмонхонада бронлашнинг ва савдонинг барча тармоқларидан имкони борича фойдаланиш ҳисобланади.

Инвестициялар рентабеллиги (Return on Investments, ROI) соф фойданинг меҳмонхона мажмуасига киритилган инвестицияларга нисбати билан ҳисобланади (хусусий капитал инобатга олинади). Бунда нафақат инвестиция қилинган пул воситалари (хусусий ва қарзга олинган), балки тақдим этилган активлар (жихозлар, технологиялар, товар белгилари) ҳам ҳисобга олинади. Инвестициялар рентабеллиги қуйидаги формула билан аниқланади:

Ир = соф фойда × 100% : (хусусий капитал+узок муддатли мажбуриятлар)

Инвестициялаш мақсадидан, меҳмонхона объектининг даромадлилигидан келиб чиқиб ҳар битта алоҳида инвестор учун баҳолаш амалга оширилади ва инвестицион қиймат баҳоси аниқланади. Реорганизацион тадбирлар амалга оширилганда ва инвестицион лойиҳалар тасдиқлаганда инвестицион баҳони баҳолаш амалга оширилади. Бозор баҳосига нисбатан инвестициялаш баҳоси анча аниқроқ ҳисобланади, чунки у аниқ лойиҳа ва унинг инвесторига ва инвестор таклиф этаётган инвестицияга қуйилаётган алоҳида талабларга боғлиқ. Инвестициялаш баҳоси бозор баҳосидан қуйидаги ҳолларда фарқланади:

- Келажакдаги фойдалиликни баҳолашдаги фарқлар.
- Хатар даражасини тасаввур этишдаги фарқлар.
- Турлича солиқ ҳолатидаги фарқлар.
- Мулкдорга тегишли ёки унинг назоратидаги объектларни бошқа объектлар билан солиштирилгандаги фарқлар.

Адабиётлар рўйхати:

1. Филипповский Е.Е., Умарова Л.В. Экономика и организация гостиничного хозяйства. - М.: Финансы и статистика, 2008. - 176 с., Чудновский А.Д.
2. Менеджмент в туризме и гостиничном хозяйстве. - М.: кнорус, 2007. - 320 с.; Туризм и гостиничное хозяйство. Учебник /под ред. А.Д. Чудновского. - М., экмос, 2001. - 400 с.; Кудратов ГД-, Тухлиев И.С. Туризм иқтисодиёти. - Самарканд, СамИСИ, 2007.
3. Холикулов А. Н. Меҳмонхоналарда сервис сифати ва самарадорлигини ошириш имкониятлари. Иқт. Фанлари номзоди дараасини олиш учун диссертация автореферати, самарканд, СамИСИ, 2011.
4. Пардаев М. Қ., Холикулов А. Н., Рахимов Х. А. Меҳмонхона хўжаликларидан самарадорликни ошириш муаммолари. Т.: “Иқтисодиёт”, 2013 йил.
5. www.lex.uz

6. www.mf.uz